

Original Research / Özgün Araştırma

Passivity, Assertiveness and Aggression Scale-PAAS: Study of Reliability and Validity

Edilgenlik, Girişkenlik ve Saldırganlık Ölçeği - EGSÖ: Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması

Veli Duyan*¹, Selahattin Gelbal²

ABSTRACT

Introduction: Passivity, assertiveness and aggression are the patterns of communication that people use to express their emotions and thoughts. In this respect, a need for a valid and reliable assessment tool for these three communication patterns has arisen. In order to meet this need, our study seeks to assess validity and reliability of PAAI (Personal Assertion Analysis Inventory), which was developed by Hedlund ve Lindqvist (1984) **Methods:** This study is conducted with 328 university students with an average age of 21,03 (SS=2,14). For the language reliability of the scale, professional translation, reverse translation and consistency of these translations are examined. For the reliability, test, re-test and Cronbach Alpha coefficient is calculated, which indicates the internal validity of the scale items. The total test points and correlations power index is declared acceptable at 0,20 and above. After calculating the reliability and item selectivity of each dimension, confirmatory factor analysis is conducted for validity. **Results:** There are 10 items for each sub-category within the original scale. Among the model-data consistency indicators, CFI (0.91), NFI (0.81), AGFI (0.87) values are calculated in the confirmatory factor analysis. Moreover, the consistency index IFI, which indicates the probability of SRMR value independently of the sample, is calculated as 0.91. In addition, the 90% contingent confidence interval of RMSEA value is calculated as 0.042-0.053. Finally, it is found out that SRMR value (0.053), which indicates the consistency of the model's standardized error, is acceptable. **Conclusion:** The findings of the study show that the PAAI is composed of 3 dimensions: passivity, assertiveness and aggression and the results are valid and reliable.

Key words: Passivity, assertiveness, aggression, scale, reliability and validity

ÖZET

Giriş: Edilgenlik, girişkenlik ve saldırganlık insanların duygu ve düşüncelerini ifade etmede kullandıkları iletişim kalıplarıdır. Bununla birlikte, insanların edilgenlik, girişkenlik ve saldırganlık durumlarını geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı ile değerlendirme gereksinimi hissedilir olmuştur. Bu gereksinimi karşılamak üzere gerçekleştirilen çalışma, Hedlund ve Lindqvist (1984) tarafından geliştirilen EGS (Personal Assertion Analysis Inventory) Ölçeği'nin geçerliğini ve güvenilirliğini belirlemeyi amaçlamaktadır. **Yöntem:** Bu çalışma, yaş ortalaması 21,03 (SS=2,14) olan 328 üniversite öğrencisi üzerinde gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin dil geçerliliği için uzman kanısına dayalı çeviri, ters çeviri ve bu çevirilerin tutarlılığı incelenmiştir. Güvenirliği için, test-tekrar test ve ölçeği oluşturan maddelerin iç tutarlılığını veren Cronbach Alpha Katsayısı hesaplanmıştır. Ölçeği oluşturan maddelerin toplam test puanları ile korelasyonları hesaplanarak, madde ayırıcılık gücü indeksleri hesaplanmıştır. Madde ayırıcılık gücü indeksleri, 0,20 ve üzerinde olması kabul edilebilir ölçüt olarak alınmıştır. Her bir boyuttaki maddelerin oluşturduğu ölçeğin güvenirliliği ve madde ayırıcılıkları hesapladıktan sonra, geçerlilik için doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. **Bulgular:** Ölçeği oluşturan üç alt boyut için 10'ar madde, ölçeğin orijinalinde belirlenmiştir. Doğrulayıcı faktör analizinde, model-veri uyumu göstergelerinden olan CFI (0.91), NFI (0.81), AGFI (0.87) değerleri bulunmuştur. Ayrıca, örneklemden bağımsız olarak SRMR değerinin olasılığını veren uyum indeksi IFI değeri 0.91 olarak belirlenmiştir. Ayrıca, RMSEA değerinin % 90 olasılıklı güven aralığının 0.042-0.053 olduğu saptanmıştır. Son olarak modelin standartlaştırılmış hatalarına ilişkin, model uyumunu veren SRMR değerinin (0.053) kabul edilebilir olduğu görülmektedir. **Sonuç:** Araştırma sonucunda, EGS Ölçeği'nin edilgenlik, girişkenlik ve saldırganlık olmak üzere üç boyuttan oluştuğu, geçerli ve güvenilir sonuçlar verdiği belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Edilgenlik, girişkenlik, saldırganlık, ölçek, geçerlik ve güvenirlik

Received / Geliş tarihi: 25.08.2016, Accepted / Kabul tarihi: 18.11.2016

¹Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü,

²Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü *Address for Correspondence / Yazışma Adresi: Veli Duyan, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara
E-mail: duyanveli@yahoo.com

Duyan V, Gelbal S. Edilgenlik, girişkenlik ve saldırganlık ölçeği - EGSÖ: güvenirlik ve geçerlik çalışması. TJFMPC, 2016;10(4): 233-242.

DOI: 10.21763/tjfm.271329

GİRİŞ

İnsanlar, ihtiyaçlarını karşılayabilmek amacıyla farklı iletişim biçimleri geliştirmişlerdir. İnsanların kullandığı bu iletişim biçimlerinin sonucunda ise, her bireyin kendine özgü davranış kalıpları ortaya çıkmaktadır. Kişilerin duygu ve düşüncelerini ifade ederken üç temel davranışta bulduklarını söylemek mümkündür. Bu davranış biçimleri bir doğru üzerinde ele alınır; bir uçta edilgenlik, diğer uçta saldırganlık ve ortada da girişkenlik olmak üzere yerleştirilebilir. Edilgen (-), Girişken (+), Saldırgan (-).¹

Edilgenlik – Girişken – Saldırgan Kişilik Tipleri

Edilgen, girişken ve saldırgan davranışlar gösteren bireylerin kişilik tiplerinin anlaşılabilmesi için edilgenlik, girişkenlik ve saldırganlık kavramlarının tanımlanmalarının yapılarak tartışılması gerekmektedir.

Edilgenlik

Edilgen sözcüğü, TDK Türkçe Sözlüğüne göre “yapılan işten etkilenen, pasif, etken karşıtı” anlamlarıyla sıfat olarak kullanılmaktadır.² Edilgenlik ise edilgen olma, yapılan bir işten etkilenme durumuna işaret etmektedir. Edilgen tarz içindeki bireyler ele alındığında, edilgen tarz içindeki bireylerin literatürde çekingen bireyler olarak da nitelendirildikleri dikkat çekmektedir.

Edilgen bireyler, duygu ve düşüncelerini rahatlıkla ifade edemeyen, diğerleri ile sınır koyma, hayır diyebilme, kendi kararlarını verme konusunda zorluk yaşayan ve kaygılı bireyler oldukları için, öfke ya da yetersizlik duygusunu yoğun bir şekilde yaşamaktadırlar.³ Edilgenlik, bireyin duygu, düşünce ve inanç gibi kendine özgü niteliklerini göstermede yeterli olmaması ve haksızlığa uğradığında karşı koyamaması ve kendini savunamaması olarak ifade edilmektedir.⁴

Edilgen bireyler, tanımadığı insanların bulunduğu sosyal ortamlarda sakarlık korkusu veya sosyal ortama dâhil olmayı başaramama kaygısı yaşadıkları için etkileşime girmekten kaçınmaktadırlar. Bu durum da, böyle bireylerin sosyal ortamlarından uzaklaşmalarına ve pasifleşmelerine sebep olmaktadır. Edilgen bireylerin karakteristik özelliği, bulunduğu sosyal ortama katılırken insanlara karşı kontrollü davranış sergilemeleri ve insanların dikkatini üzerine çekmeye çalışmamalarıdır. Edilgen bireyler, yaşadıkları duygusal stresin etkisiyle negatif değerlendirilmekten sakındıkları için, bireysel aktivitelere katılmaktan korkarlar ve katılmak istemezler.⁵

DSM-V-TR’ e göre edilgen (çekingen) kişilik bozukluğu tanı ölçütleri şunlardır:⁶

- Eleştirilecek, beğenilmeyecek ya da dışlanacak olma korkusuyla, çok fazla kişiler arası ilişki gerektiren mesleki etkinliklerden kaçınır,
- Sevildiğinden emin olmadıkça insanlarla ilişkiye girmek istemez,
- Mahcup düşeceği ya da alay konusu olacağı korkusuyla, yakın ilişkilerde tutukluk gösterir,
- Toplumsal durumlarda eleştireceği ya da dışlanacağı üzerine kafa yorar,
- Yetersizlik duyguları yüzünden, yeni kişilerle aynı ortamda bulunduğu durumlarda ketlenir,
- Kendisini toplumsal yönden beceriksiz, kişisel olarak albenisi olmayan biri olarak ya da başkalarından aşağı görür,
- Mahcup düşebileceğinden ötürü, kişisel girişimlerde bulunmak ya da yeni etkinliklere katılmak istemez.

Birey, bu tanı ölçütlerden dördünü ya da daha fazlasını karşılayacak tutum ve davranışlar sergiliyorsa, “çekingen kişilik bozukluğu”na sahip olduğu kabul edilmektedir.

Girişkenlik

Girişken sözcüğü, TDK Türkçe Sözlüğüne göre “kendi kendine iş, uğraş yaratabilen, bir işe çekinmeden girebilen, başkalarıyla kolayca ilişki kurabilen, girişkin” anlamlarıyla sıfat olarak kullanılmaktadır. Girişkenlik ise, girişken olma, bir işe çekinmeden girebilme durumuna işaret eder.⁷ Girişken tarz içindeki bireyler ele alındığında, girişken tarz içindeki bireylerin literatürde atılan bireyler olarak değerlendirildikleri görülmektedir.

Girişkenlik, insanların kendi haklarını korurken, başkalarının haklarını da göz önünde bulundurarak, duygularını, düşüncelerini ve inançlarını dürüst ve uygun bir şekilde ortaya koyması olarak tanımlanmaktadır.⁸ Girişkenlik; “güvenli girişkenlik”, “bireyin kendine güveni” olarak kavramlaştırılmıştır. Girişken bireyler, düşüncelerini, duygularını ve inançlarını doğrudan, dürüst, uygun yollarla ifade etmekte ve başkalarının haklarını gözeterek ortaya koymaktadırlar. Girişken bir kişi etkin bir biçimde dinler, tartışır ve başkalarında, kendisiyle işbirliği içinde olma isteği uyandırır.⁴

Girişkenlik, kişiler arası ilişkilerin iyileştirilmesinde temel uyum ögesi olarak değerlendirilerek, sosyal beceri bağlamında önem kazanmıştır.^{9,10} Sosyal bir beceri olan girişkenlikle ilgili literatürde birçok araştırma mevcuttur. Yapılan araştırmalarda, öğrencilerin benlik saygısı ve girişkenlik düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır.¹¹ Ockey ise yaptığı çalışmada, girişkenlik düzeyi ile iletişim

becerisi arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki belirlemiştir.¹²

Girişkenlik, bir davranış biçimi olarak kabul edilmektedir. Girişken bireyler, hem kendisinin, hem de çevresindekilerinin haklarına saygı göstererek olumlu ve olumsuz düşüncelerini, açık ve dürüstçe ifade edebilmekte, kendi duygu, davranış ve düşüncelerinin sorumluluklarını kabullenebilmektedirler.¹³

Saldırganlık

Saldırgan sözcüğü ise, TDK Türkçe Sözlüğüne göre “başkasına saldıran, yapısında saldırma özelliği olan, agresif, mütecaviz” anlamlarıyla sıfat olarak kullanılmaktadır. Saldırganlık ise “bireyin kendi düşünce ve davranışlarını dıştaki direnmelere karşı, zorla karşısındakine benimsetme çabası” olarak anlaşılmaktadır.¹⁴

Uygun bir şekilde yönlendirildiği takdirde, bir toplum için yapıcı bir kuvvete ve enerjiye dönüşebilen saldırganlık eğilimi ise, düşmanlık, imha etmek ve hücum etmek anlamlarını taşımaktadır. Saldırganlığın, çeşitli etkenler sonucu oluşan davranış sapmaları olarak tanımlanmış amaçlı ve amaçsız olmak üzere ikiye ayrıldığı belirtilmiştir.⁴ Perlman ve Cozby, saldırganlığın, kişinin başkalarına zarar verme isteği olduğunu; Gergen ise saldırganlığın sadece davranışsal bir öge olmadığını buna öfkenin, düşmanlık gibi çeşitli duygusal öğelerin eşlik ettiğini belirtmişlerdir.^{15,16}

Pasif-agresif kişilik bozukluğu tanı ölçütleri şunlardır:⁶

- Rutin, sosyal ve mesleki tasarıları tam karşılamaya pasif direnç gösterme,
- Başkaları tarafından takdir edilmemekten ve yanlış anlaşılmaktan yakınma,
- Asık yüzlü ve tartışmacı olma,
- Otoriteyi küçük görme ve eleştirileri mantıksız bulma,
- Görünüşte daha şanslı olmaya yönelik kıskançlık ve gücenme gösterme,
- Kişisel şanssızlıktan devamlı yakınma ve abartılı olarak dile getirme,
- Pişmanlık duyma ve düşmanca meydan okuma arasında değişiklik gösterme.

Birey, bu tanı ölçütlerden dördünü ya da daha fazlasını karşılayacak tutum ve davranışlar sergiliyorsa, “pasif agresif kişilik bozukluğu”na sahip olduğu kabul edilmektedir.

Literatürde, edilgen bireylerin saldırgan olma durumlarını da inceleyen çalışmalar mevcuttur. Böyle bireylere, pasif-agresif veya pasif-saldırgan bireyler de denilmektedir. Pasif -saldırgan bireyler inatçı, işleri ağırdan alan ve geciktiren tutumlar sergilemektedir. Ailesinde yeteri kadar ilgi göremeyen çocukların, bu yaşadıklarını dışa vurarak böyle bir kişiliğe sahip oldukları düşünüldüğünden dolayı bireylerin küçük yaşta yaşadıkları önem teşkil etmektedir.

Dökmen, edilgen, girişken ve saldırgan bir bireyin davranış şeklini şöyle örneklendirmiştir: “Bir kişinin kuyrukta sıra beklediği düşünülürse; önüne izinsiz olarak birisi geçtiğinde, kişi eğer kızdığı halde sesini çıkarmazsa, edilgen davranmış olur; eğer bu kişiyle kavga ederse saldırgan davranmış olur; eğer bu kişiye, kuyruğun sonuna geçmesi gerektiğini uygun bir dille söylese girişken davranmış olur.”¹⁷

Türkiye’de, insanların edilgenlik, girişkenlik ya da saldırgan bir şekilde ifade edip etmediklerini güvenilir ve geçerli bir biçimde ortaya koyacak, bir ölçme aracına gereksinim duyulmaktadır. Hedlund ve Lindqvist tarafından geliştirilen Personal Assertion Analysis Ölçeği (PSA), insanların bilgilerini, görüşlerini ve duygularını edilgen, girişken ya da saldırgan bir şekilde ifade edip etmediklerini değerlendirmeye olanak sağlamaktadır.¹⁸ Bu nedenle, EGS Ölçeği’nin Türkçe uyarlamasının bu gereksinimi büyük ölçüde karşılayacağı düşünülmektedir.

Amaç

Bu çalışmanın amacı, Hedlund ve Lindqvist (1984) tarafından geliştirilmiş olan EGS Ölçeği’nin (Personal Assertion Analysis), bir grup üniversite öğrencisi üzerinde Türkçe uyarlamasını yapmaktır.

YÖNTEM

Çalışma Grubu

Tablo 1’de EGS Ölçeği’nin geçerlik ve güvenilirlik çalışmasına katılan üniversite öğrencilerinin sosyo-demografik özelliklerine ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Tablo 1’den de anlaşılacağı üzere, uyarlama çalışması farklı bölümlerinde okuyan ve yaş ortalaması 21,03 (SS=2,14) olan 328 öğrenci üzerinde gerçekleştirilmiştir.

EGS Ölçeği:

EGS Ölçeği (Personal Assertion Analysis), Hedlund ve Lindqvist (1984) tarafından geliştirilmiş olan, öz

Tablo 1. Çalışma grubunun sosyodemografik özellikleri			
Sosyo-Demografik Özellikler		Sayı	%
Bölümü	Sosyal Hizmet	157	47,9
	Sağlık Kurumları Yönetimi	57	17,4
	Hemşirelik	114	34,8
Cinsiyet	Kadın	224	68,3
	Erkek	104	31,7
Yaş *	18	45	13,7
	19	35	10,7
	20	62	18,9
	21	33	10,1
	22	86	26,2
	23	42	12,8
	24 ve üzeri	25	7,6
	Sınıf	1	73
2		89	27,1
3		97	29,6
4		69	21,0
Doğum Yeri	Kır	46	14,1
	Kent	90	27,4
	Büyükşehir	192	58,5

* Ort=21,03; SS=2,14; En alt-En üst=18-34

bildirim tarzı bir ölçektir. Bu ölçek, insanların bilgilerini, görüşlerini ve duygularını edilgen, girişken ya da saldırgan bir şekilde ifade edip etmediklerini ölçmek için kullanılmaktadır.

İnsanların edilgenlik, girişkenlik ve saldırganlık eğilimini belirlemeyi amaçlayan Ölçeğin her bir alt Ölçeğinde 10'ar madde olmak üzere toplamda 30 madde bulunmaktadır (Ek 1). Katılımcılardan maddelerde belirtilen her bir ifadeye, "Tam benim gibi = 1", "Çoğu zaman benim gibi = 2", "Kimi zaman benim gibi = 3" ve

"Hiç benim gibi değil = 4" seçeneklerinden birini seçmesi istenmektedir.

Ölçekte yer alan 3,6,11,13,16,21,25,26,27 ve 29. maddeler Edilgenlik Alt Ölçeği'ne, 1,2,4,8,9,14,18,19,20 ve 28. maddeler Girişkenlik Alt Ölçeği'ne, 5,7,10,12,15,17,22,23,24 ve 30. maddeler Saldırganlık Alt Ölçeği'ne ait olup, her bir alt ölçekten alınabilecek toplam puan 10 ile 40 arasında değişmektedir. Ölçekten alınan düşük puanlar, edilgenlik, girişkenlik ya da saldırganlık özelliğinin yüksek, yüksek puanların ise, edilgenlik, girişkenlik ya da saldırganlık düzeyinin düşük olduğu anlamına gelmektedir.¹⁸

Verilerin Çözümlemesi

Ölçeğin dil geçerliliği için, uzman kanısına dayalı çeviri, ters çeviri ve bu çevirilerin tutarlılığı incelenmiştir. Güvenirliliği için, (ölçekten alınan puanların tutarlılık derecesi ve ölçeğin homojenliğini belirlemek amacıyla) test-tekrar test ve ölçeği oluşturan maddelerin iç tutarlılığını veren Cronbach Alpha Katsayısı hesaplanmıştır. Ölçeği oluşturan maddelerin toplam test puanları ile, korelasyonları hesaplanarak madde ayırıcılık gücü indeksleri hesaplanmıştır. Madde ayırıcılık gücü indeksleri, 0,20 ve üzerinde olması kabul edilebilir ölçüt olarak alınmıştır. Her bir boyuttaki maddelerin oluşturduğu ölçeğin güvenirliliği ve madde ayırıcılıkları hesaplandıktan sonra, geçerlilik için doğrulayıcı faktör analizinden yararlanılmıştır. Ölçeği oluşturan üç alt boyut için 10'ar madde, ölçeğin orijinalinde belirlenmiştir. Bu maddelerin, ilgili alt boyutla uyumlu olup olmadığını belirlemek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizinde ki-kare ile serbestlik derecesi oranına, hata istatistiklerine ve uyum istatistiklerine bakılmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde, ölçeğin uyarılma çalışması ile ilgili izlenen süreçten elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Araştırmanın gerçekleştirilebilmesi için kurum izni ve öğrencilerin aydınlatılmış onamları alınmıştır. Veriler öğrencilerin sınıf ortamında toplanmıştır. Ölçeğini Türkçe uyarılma çalışması, daha önce de belirtildiği üzere 328 üniversite öğrencisi üzerinde gerçekleştirilmiştir. Veri toplama süreci yaklaşık 15 dakika sürmüştür.

Dil Geçerliliği

Orijinali İngilizce olan EGS Ölçeği, Ankara, Yıldırım Beyazıt ve Hacettepe üniversitelerinde akademisyen olan üç kişinin yanı sıra mütercim-tercümanlık bölümünde doktora yapan iki öğrenciye Türkçe çevirisi yaptırılmıştır. Daha sonra bu çeviriler bir araya getirilerek hepsinin ortak yönleri aranmış ve farklılık gösteren ifadeler, çeviri yapan kişiler ile görüşülerek ortak bir cümle haline getirilmiştir. Uzman görüşüne dayanarak oluşturulan Türkçe formu, tekrar İngilizceye

çevrilmiştir. Ölçeğin orijinal hali ile tekrar İngilizceye çevrilmiş halii Ankara ve Hacettepe Üniversitesinden birer akademisyene inceletirilerek, ikisi arasında farklılığın olmadığı yönünde ortak görüşe varılmıştır. Uzman görüşü referans alınarak elde edilen ölçeğini Türkçe formu ile İngilizce formunun aynı anlamı ifade edip etmediğini, uygulamada görebilmek açısından, iyi derecede İngilizce bilgisine sahip 17'si yüksek lisans ve 9'u doktora olmak üzere toplam 26 öğrenciye uygulanmış, Türkçe ve İngilizce formlardan alınan puanlar arasında, Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı 0.886 ($p=0.000$) olarak bulunmuştur.

Ölçeğin, belirlenen boyutlarının doğrulanması için, doğrulayıcı faktör analizinden yararlanılmıştır. EGS Ölçeği'nin geçerlik çalışması için yapılan doğrulayıcı faktör analizinden elde edilen diyagram Şekil 1'de verilmiştir.

EGS Ölçeği'nin, kuramsal yapısına ilişkin kurulan model Şekil 1'de görülmektedir. Elde edilen uyum indeks sonuçlarına göre, model ve veri arasındaki uyum yüksektir. İyi bir uyum indeksi olmayan Ki-kare değeri manidar bulunmuştur, ancak bu durum modeldeki parametre fazla olduğundan beklenen bir durumdur. Ki-kare değerinin, serbestlik derecesine olan bağımlılığını düzeltmek için, bu değer serbestlik derecesine bölündüğünde, elde edilen sonuç model-veri uyumuna işaret etmektedir. Buna ek olarak, yine model-veri uyumu göstergelerinden olan CFI (0.91), NFI (0.81), AGFI (0.87) değerleri model ve veri uyumunu göstermektedir. Ayrıca, örneklemden bağımsız olarak SRMR değerinin olasılığını veren uyum indeksi IFI değeri 0.91 olarak belirlenmiştir. Ayrıca RMSEA değerinin % 90 olasılıklı güven aralığının 0.042-0.053 olduğu saptanmıştır. Son olarak modelin standartlaştırılmış hatalarına ilişkin model uyumunu veren SRMR değerinin (0.053) kabul edilebilir olduğu görülmektedir. EGS Ölçeği'nin doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarının uyumuna ilişkin istatistikler Tablo 2'de verilmiştir.

Madde Analizi

Madde analizinde, ayırıcılık gücü indeksi için madde-test korelasyonu hesaplanmıştır. Tablo 3'te EGS Ölçeği'ndeki maddelerin madde-test korelasyonuna ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Bulgularda her maddenin madde-test korelasyonları büyüklüğüne göre verilmiştir.

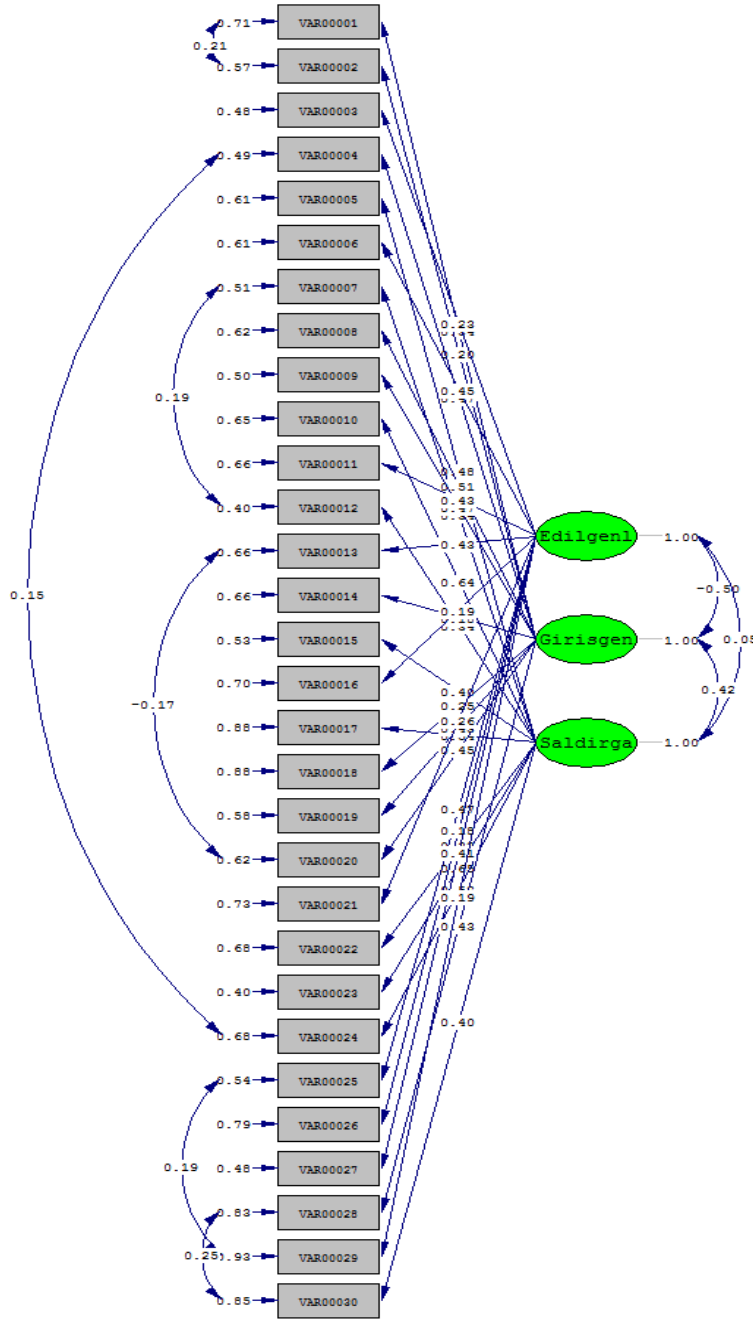
Tablo 3 incelendiğinde, her üç faktörde yer alan her bir maddenin kabul edilebilir düzeyde madde-ölçek korelasyonu olduğu görülmektedir. Edilgenlik boyutu için, en düşük madde-ölçek korelasyonunun 0.225 ile on altıncı maddede ve en

yüksek ise 0.488 ile yirmi beşinci maddede olduğu anlaşılmaktadır. Girişkenlik boyutu için, en düşük madde-ölçek korelasyonu 14. maddede (0.229), en yüksek 20. maddede (0.446) olduğu görülmektedir. Son olarak saldırganlık boyutu için, en düşük madde-ölçek korelasyonu 0.334 ile yirmi ikinci, en yüksek 0.603 ile yirmi üçüncü maddededir.

SONUÇ

Bu çalışma, Hedlund ve Lindqvist (1984) tarafından geliştirilmiş olan EGS Ölçeği'nin (Personal Assertion Analysis Inventory) bir grup üniversite üzerinde Türkçe uyarlamasını yapmak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu amacı gerçekleştirmek üzere yöntem bölümünde belirtilen bir dizi işlem yapılmıştır. İlk olarak ölçeğin dil geçerliğine bakılmış ve elde edilen korelasyon katsayısına ve uzman görüşlerine bakılarak, ölçeğin çeviri açısından paralellığın sağlandığı kabul edilmiştir.

EGS Ölçeği edilgenlik, girişkenlik ve saldırganlık olmak üzere üç boyuttan oluşmaktadır. Her bir alt boyutun 10'ar maddeden oluştuğu sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla her bir boyuttan alınabilecek toplam puan, 10 ile 40 arasında değişmektedir. Bu çalışmaya katılan öğrencilerin edilgenlik puanlarının, 11-35 arasında değiştiği ve ortalamasının 19,82 (SS=4,19) olduğu, girişkenlik puanlarının 13-38 arasında değiştiği ve ortalamasının 26,91 (SS=4,41) olduğu ve saldırganlık puanlarının 10-36 arasında değiştiği ve ortalamasının 18,83 (SS=5,37) olduğu saptanmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi ile, model-veri uyumuna ilişkin hesaplanan istatistiklerden en sık kullanılanların Ki-kare (χ^2), χ^2/sd , RMSEA, RMR, GFI ve AGFI olduğunu belirtilmektedir.^{19,20} Buna göre hesaplanan χ^2/df oranının 5'ten küçük olması, GFI ve AGFI değerlerinin 0.90'dan yüksek olması, RMR and RMSEA değerlerinin ise 0.05'ten düşük çıkması, model-veri uyumunu göstermektedir. Bununla birlikte GFI'nin 0.85'ten, AGFI nin 0.80'den büyük, RMR ve RMSEA değerlerinin 0.10'dan düşük çıkmasının, model veri uyumu için kabul edilebilir alt sınırlar olarak kabul edildiğini ifade edilmektedir.^{21,22,23} Model-veri uyumu göstergelerinden olan CFI'nin 0.91, NFI'nin 0.81, AGFI'nin 0.87 değerlerinde olması model ve veri uyumunu göstermektedir. Ayrıca, örneklemden bağımsız olarak SRMR değerinin olasılığını veren uyum indeksi IFI değeri 0.91 çıktığından, model-veri uyumunun uygun olduğu yorumu yapılabilir. Modelin standartlaştırılmış hatalarına ilişkin model uyumunu veren SRMR değerinin 0.08'den küçük olması da, modelle veri uyumunun güçlü bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.²⁴ Ayrıca RMSEA değerinin % 90 olasılıklı güven aralığının

Şekil 1. EGS Ölçeği'nin maddelerine uygulanan doğrulayıcı faktör analizi diyagramı

Uyum İyiliği Testlerine İlişkin Değerler	EGS Ölçeği
Ki-kare	720.33
Önem düzeyi	P < .05
DF	396
ki-kare/sd	1.82
CFI	0.91
NFI	0.81
AGFI	0.87
IFI	0.91
SRMR	0.053
RMSEA	0.047
90% C.I RMSEA	0.042–0.053

Edilgenlik Cronbach Alpha ,649		Girişkenlik Cronbach Alpha ,694		Saldırganlık Cronbach Alpha ,777	
Madde No	Madde-ölçek	Madde No	Madde-ölçek	Madde No	Madde-ölçek
md03	,259	md01	,338	md05	,446
md06	,351	md02	,260	md07	,441
md11	,364	md04	,409	md10	,514
md13	,324	md08	,434	md12	,448
md16	,225	md09	,436	md15	,432
md21	,257	md14	,229	md17	,428
md25	,488	md18	,245	md22	,334
md26	,236	md19	,387	md23	,603
md27	,401	md20	,446	md24	,477
md29	,246	md28	,355	md30	,352

0.042-0.053 olması, model-veri uyumunun yüksek olduğunu göstermektedir. Model-veri uyumuna ilişkin değerlerin tamamı dikkate alındığında, kurulan modelin veriyle mükemmel yakın uyum verdiği, bu nedenle ölçeğin yapısal geçerliğe sahip olduğu söylenebilir. Oluşturan maddelerin, EGS örtük değişkenini ölçebildiği kabul edilebilir görülmektedir.

EGS Ölçeği'ni oluşturan maddelerin istenilen özelliklerde olması, ölçeğin güvenilirliğinin ve geçerliğinin yüksek olması, bu ölçeğin Türkiye'de edilgenlik, girişkenlik ve saldırganlık düzeyini belirlemede kullanılabileceğini göstermektedir.

KAYNAKLAR

1. Voltan, NA. Üniversite öğrencilerinin güvengenlik düzeylerinin incelenmesi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 2008;342-350.
2. TDK. (2016a). Edilgen. Erişim Tarihi: 15.08.2016 Erişim Adresi: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.57b1953d20e335.97733382
3. Voltan-Acar N, Arıcıoğlu A, Gültekin F, Gençtanırım D. Üniversite Öğrencilerinin Güvengenlik Düzeylerinin İncelenmesi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H. U. Journal of Education) 2008;35:342-350.
4. Erdoğan YM, Oto R. Sokakta çalışan ve çalışmayan çocukların atılma ve saldırganlık davranışları açısından karşılaştırılmaları. Kriz Dergisi 2004;12(3):11-23.

5. Zimbardo PG, Henderson L. Comorbidity in chronic shyness. *Depression and Anxiety* 2000; 12:232-237.
6. DSM-V-TR, Tanı Ölçütleri. (Çeviren: Ertuğrul Köroğlu). HYB: Ankara. 2013; 334-335.
7. TDK. (2016b). Girişken. Erişim Tarihi: 15.08.2016 Erişim Adresi: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.57b195358ce706.62400403
8. Lange A, Jakubowski P. Responsible Assertive Behavior: Cognitive Behavioral Procedures for Trainers. Champaign: Research Press. 1976; 57-91.
9. Kirscher SM, Galassi, JP. Person, situational and interactional influences in assertive behavior. *Journal of Counseling Psychology* 1983; 30:335-360.
10. Snyder M. Self-monitoring of expressive behavior. *Journal of Personality and Social Psychology* 1974;30(4):526-537.
11. Dinçer F. Hemşirelik ve Ebelik Öğrencilerinin Benlik Saygısı ve Atılganlık Düzeyleri. Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Adana. 2008; 77.
12. Ockey G. Self-Consciousness and assertiveness as explanatory variables of L2 oral ability: A latent variable approach. *Language Learning* 2011;61(3):968-989.
13. Ateş B. İlköğretim 5.sınıf öğrencilerinin atılganlık puanlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 2013;50-66.
14. TDK. (2016c). Saldırgan. Erişim Tarihi: 15.08.2016 Erişim Adresi: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.57b195aed18f06.03416715
15. Patterson, M. L. (1982). A sequential functional model of nonverbal exchange. *Psychological Review*, 89, 231-249.
16. Gergen K. *Social Psychology*. New York. N.Y: Springer- Verlag. 1982;224-235.
17. Dökmen Ü. *İletişim Çalışmaları ve Empati*. İstanbul: Sistem Yayıncılık. 1995; 25.
18. Hedlund BL, Lindqvist CU. (1984). The development of an inventory for distinguishing among passive, aggressive, and assertive behavior. *Behavioral Assessment* 1944;6, 379-390.
19. Jöreskog KG, Sörbom D. *LISREL 8: Structural Equation Modeling with the SIMPLIS Command Language*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates Publishers. 1993;131.
20. Marsh HW, Hocevar DA. New more powerful approach to multitrait-multimethod analyses: Application of second-order confirmatory factor analysis. *J Appl Psychol* 1988; 73:107-117.
21. Anderson JC, Gerbing DW. The effect of sampling error on convergence, improper solutions, and goodness of fit indices for maximum likelihood confirmatory factor analysis. *Psychometrika* 1984; 49:155-173.
22. Cole DA. Utility of confirmatory factor analysis in test validation research. *J Consult Clin Psych* 1987; 55:1019-1031.
23. Marsh HW, Balla JR, McDonald RP. Goodness-of-fit indices in confirmatory factor analysis: The effect of sample size. *Psychological Bulletin* 1988; 102:391-410.
24. Hu L, Bentler PM. Cut-off criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling* 1999;6:1-55.

Ek 1: EGS Ölçeği

Aşağıda belirtilen ifadelerin yanında yer alan sütuna, belirtilen ifadelerin size uyma derecesini belirten rakamı yazınız.

	Hiç Benim Gibi Değil	Kimi Zaman Benim Gibi	Çoğu Zaman Benim Gibi	Tam Benim Gibi
1. Terfi etmek istiyorsunuz, neden terfi etmeniz gerektiğini patronunuzla konuşmak için görüşme talep edersiniz.				
2. Bir grup insanla birlikteyken genellikle liderlik rolünü siz alırsınız.				
3. Alışveriştesiniz. Satış elemanı bir malı almanız için ısrar ederse ihtiyacınızı tam olarak karşılamasa da “hayır” demekte zorluk çektiğiniz için o malı satın alırsınız.				
4. Arkadaşınızla birlikte bir proje üzerinde çalışıyorsunuz ancak bütün işleri siz yapıyorsunuz gibi görünüyor. Arkadaşınıza “Sorumlulukları paylaşmak için başka bir yol bulmanız gerektiğini düşünüyorum. Bütün işleri ben yapıyor muyum gibi hissediyorum” dersiniz.				
5. Restoranda yirmi dakika bekledikten sonra sorumlu kişiye bağırarak memnuniyetsizliğinizi söyler ve orayı terk edersiniz.				
6- Hayran olduğunuz çok önemli bir kişi şehrinize konuşma yapmak için geliyor. Yanına gidip onunla tanışma konusunda çekingen davranırsınız.				
7. Anne-babanız evde daha fazla zaman geçirmeniz gerektiğini söylüyor. Onlara “Beni rahat bırakın, siz kendi işinize bakın!” dersiniz.				
8. Komşunuzdan gelen müzik sesi sizi rahatsız ediyor. Komşunuzu arar ve müziğin sesini kısmasını rica edersiniz.				
9. Tamirci size yüksek bir fiyat verirse, ona fiyatın yüksek olduğunu düşündüğünüzü ve hesabı yeniden gözden geçirmesini istediğinizi söylersiniz.				
10. Kuyruktayken biri önünüze geçti, onu kuyruğun dışına doğru itersiniz.				
11. Anne-babanıza ya da eşinize sinirlendiğiniz zaman bu durumu onlara ifade etmekte zorlanırsınız.				
12. Arkadaşınızda uzun süre kaldığınız için evinize oldukça geç saatte geldiniz. Anne-babanız/eşiniz bu duruma kızdığında, ona “Bana bulaşmayın, kendi işinize bakın” dersiniz.				
13. Karşı cinsten biriyle konuşmaya çalıştığımızda gerilirsiniz.				
14. Bir iş görüşmesinde olumlu özellikleriniz kadar olumsuz özelliklerinizi de anlatabilirsiniz.				
15. Arkadaşınızla bir görüşmeye gidiyorsunuz ve arabanın lastiği patladı. Arkadaşınız lastiği değiştirirken ona “Bu lastikle araba kullanmak ancak aptalların işi” dersiniz.				
16. Patronunuzun sorumluluklarınızı yerine getirme konusunda yetersiz				

olduğunuzla ilgili düşüncesine katılmasanız bile kendi düşüncenizi ona söylemekte güçlük çekersiniz.				
17. Biriyle tartışırken karşınızdaki sizi iterse, siz de onu itersiniz.				
18. Küçük bir grupta bir konuyu tartışıyorsunuz. Görüşünüzü ifade eder ve tartışmaya hazır olduğunuzu belirtirsiniz, ancak kendinizi tartışmayı kazanmak zorundaymışsınız gibi hissetmezsiniz.				
19. Sinemada yanınızdaki koltukta oturan kişi arkadaşına filmin konusunu anlatıyor. Filme odaklanamadığınızı, bu nedenle ondan sessiz olmasını rica edersiniz.				
20. Tanışmak istediğiniz birini gördüğünüzde genellikle onunla tanışır ve rahatlıkla konuşursunuz.				
21. Komşunuz arabanızı kullanmak istiyor. Arabanızı vermek istememenize rağmen, ona evet derdiniz.				
22. Bir arkadaşınız kendinden daha cüsseli biriyle tartışıyor. Siz de arkadaşınıza “Çeneni kapa! Ağzına geleni söylemeden gerçekten bıktım” diyerek yardım etmek amacıyla araya girersiniz.				
23. Kuyrukta beklerken biri önünüze geçti, ona “Sen kim olduğunu sanıyorsun? Önümden çekil!” dersiniz.				
24. Bir arkadaşınızla konuşuyorsunuz ve o sizi dinliyor gibi görünmüyor. Ona “Beni hasta ediyorsun! Artık beni dinlememenden bıktım” dersiniz.				
25. Topluluk önünde o kadar gerilirsiniz ki, anlaşılır bir şekilde konuşmakta zorluk çekersiniz.				
26. Park edebilmek için bir arabanın park yerinden çıkmasını bekliyorsunuz. Ama arkanızdan bir araba geldi ve korna çalıyor. Arabanın park yerinden çıkmasını beklemeyip devam edersiniz.				
27. Otorite figürü biriyle tartışırken karşıt görüşleri ifade etmekte zorluk çekersiniz.				
28. Öğle yemeğine davet edildiniz ve tam çıkarken sizi davet eden kişi arayıp yemeği iptal ediyor. Ona duygularınızı açık ve samimi bir şekilde ifade eder ve hayal kırıklığına uğradığınızı söylersiniz.				
29. Bir grup içindeyken, genellikle kendi fikrinizi söylemeden önce grubun çoğunluğunun ne istediğini anlamak için beklersiniz.				
30. Arkadaşınızla buluşacaksınız ancak o buluşma yerine gelmedi. İlk fırsatta onu arar ve ondan hesap vermesini istersiniz.				